

ВІДГУК

**офіційного опонента професора Войцеха Валата
на докторську дисертацію Матеуша Мухацького
«Теорія та освітня практика використання інформаційних технологій у
розвитку особистостей у Республіці Польща», подану до захисту
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки**

У сучасних умовах освіта Республіки Польща та інших державах Європейського Союзу, а також європейських країн за межами ЄС, спрямовується на те, що кожна сучасна людина повинна набути навичок, які дозволяють використовувати інформаційні технології у повсякденному житті. Ці навички необхідні для роботи в сучасному суспільстві, заснованому на знаннях.

Варто відзначити, що протягом останніх десятиліть вчені світу проводили багатосторонні та багатогранні дослідження з цього питання. Основні положення щодо інформаційних технологій та їх використання визначаються нормативно-правовими документами Польщі, України та інших країн. Таким чином, слід визнати, що докторське дослідження, пов'язане з використанням інформаційних технологій у розвитку особистостей, яке провів Матеуш Мухацький, є актуальне, пізнавально цікаве і суспільно важливе.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати та розробити систему розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща з рекомендаціями для України.

Відповідно до проблеми дослідження були поставлені наступні завдання:

1. З'ясувати теоретичні засади використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща та схарактеризувати термінологічне поле дослідження.

2. Розкрити хронологічні межі та етапи використання інформаційних технологій.

3. Визначити систему розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща в аспекті різноманітних компонентів.

4. Визначити та охарактеризувати організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща.

5. Розкрити особливості освітньої практики використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща.

6. Розробити діагностичний інструментарій та перевірити вплив організаційно-педагогічних умов на розвиток особистостей у процесі використання інформаційних технологій в освітній практиці Республіки Польща.

7. Розробити рекомендації щодо вдосконалення освітньої практики використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в Україні на основі кращого практичного досвіду Республіки Польща.

Важливо, що дисертант зробив спробу переосмислити деякі поняття, а також представив власну модель використання інформаційних технологій, необхідну у житті та роботі сучасної людини. При цьому Матеуш Мухацький здійснив розробку пропозицій щодо використання інформаційних технологій в особистісному та освітньому вимірах.

Докторська робота має логічну структуру, у ній використано чіткі і правильні методи дослідження. Так, для теоретичного аналізу використано наступні методи, а саме: вивчення та аналіз педагогічної та методичної літератури, нормативних документів щодо використання інформаційних технологій у розвитку особистості в Республіці Польща; порівняння, класифікація, узагальнення для здійснення теоретичного аналізу проблеми використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща та досліджуваних країн. Для емпіричного аналізу: вивчення, аналіз та узагальнення практики використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща; анкетування, інтерв'ю, бесіди з учасниками освітнього процесу закладів освіти, у тому числі з особами з особливими освітніми потребами; педагогічне спостереження за умовами навчання; статистична та аналітична обробка даних з використанням

методів кореляційного та регресійного аналізів для виявлення особливостей використання інформаційних технологій у розвитку особистостей з обґрунтуванням рекомендованих напрямів використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща.

У першому розділі представлено критичний підхід щодо теоретичних засад інформаційних технологій. Особливої уваги заслуговує аналіз особливостей, що характеризують сучасні суспільства. Серед них інформаційне суспільство, комунікаційне суспільство, суспільство знань, мережеве суспільство та інноваційне суспільство. Автор зазначає, що використання інформаційних технологій має особливе значення в системі освіти для розвитку особистості та включає комплекс таких компонентів, як: цілі, зміст, форми, методи та засоби роботи з інформацією за допомогою комп'ютера та електронних пристроїв, бази даних, різноманітні Інтернет-ресурси тощо, які вимагають від кожної людини знання інформаційних технологій.

Матеуш Мухацький встановив, що нові медіа використовують гіпертекстову структуру передачі та прийому, яка характеризується інтерактивністю та можливістю глобального охоплення, а також індивідуалізації доступу. Крім того, у цьому розділі дисертант вичерпно представив аналіз історичного розвитку використання інформаційних технологій і розділив його на п'ять хронологічних етапів із змістовним обґрунтуванням.

Позитивну увагу привертає другий розділ, у якому Матеуш Мухацький приділив особливу увагу системі розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій в освітній практиці Республіки Польща. Зокрема, організаційно-педагогічним умовам використання інформаційних технологій у розвитку особистості в дитячому садку, школі, закладах позашкільної освіти та університетах Польщі.

У ході дослідження дисертант змістовно обґрунтував, що організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистості в закладах освіти Республіки Польща необхідно аналізувати як сукупність взаємопов'язаних активних компонентів. Серед них: нормативні, змістовні, кадрові, методичні та матеріально-технічні.

Матеуш Мухацький розробив структурні елементи системи розвитку особистості, що використовує інформаційні технології: змістові, процедурні, організаційні, індивідуальні та інформаційні. Кожен із цих елементів є підсистемою та системою нижчого порядку, а саме: змістові компоненти (знання, вміння, навички, цінності); процесуальні компоненти (дошкільна освіта, шкільна освіта, позашкільна освіта, вища освіта, освіта дорослих); організаційні компоненти (нормативно-правове, змістове, кадрове, методичне та матеріально-технічне забезпечення); індивідуальні компоненти (потреби, мотиви, здібності, якості); інформаційні компоненти (віртуальний простір, програмне забезпечення, технічне забезпечення, інформаційні ресурси).

Особливо позитивно слід оцінити дослідження автора про цінність платформ і соціальних мереж, які дають можливість навчитися креативності, терпінню, концентрації та розвитку позитивних емоцій. Вони в основному служать посиленню почуття приналежності до соціальної групи і в багатьох випадках сприяють ширшим відносинам з групою людей, що в сучасному світі стає особливо важливим.

Автор слушно робить висновок, що сучасний освітній процес розвивається в напрямку метавикладання / квазівикладання, наголошуючи на самостійному навчанні студента – як у педагогічних теоріях конструктивізму та конструкціонізму, так і, перш за все, в коннективістській теорії навчання, яка в епоху цифрових технологій зосереджує увагу на потребах сучасної освіти, що підтримується новими медіа.

У результаті досліджень Матеуш Мухацькі встановив, що розвиток особистості в епоху цифрових технологій має включати підготовку молодих людей не лише до використання комп'ютера та його програмного забезпечення, але й до вміння шукати, аналізувати, обробляти та оцінювати інформацію. Тому, завданням сучасних закладів освіти полягає в тому, щоб здобувачі освіти оволоділи навичками організації свого навчання в процесі самоосвіти, навчання та використання комп'ютера не лише як засобу передачі інформації, а й озброєння ІТ-компетентностями. Навчання мисленню (логічному, критичному, альтернативному, аналітичному, інноваційному) необхідно зробити

пріоритетним у сучасній освіті в освітньому процесі з використанням ІКТ та нових медіа.

У третьому розділі показано специфіку використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами. Зокрема, дисертант представив характеристику осіб з особливими освітніми потребами та дослідив використання ними інформаційних технологій в Республіці Польща.

Дисертантом встановлено, що інформаційні технології надають широкі можливості особам з особливими освітніми потребами. Серед них – покращення власної життєвої ситуації, можливість навчатися, працювати, відпочивати, приймати самостійні рішення, спостерігати за їх наслідками та повноцінно функціонувати в суспільстві. Також вчений виділив, що участь у соціальних мережах компенсує відсутність соціальних зв'язків і дозволяє розвивати міжособистісні контакти. Можливості мережі сприяють підвищенню незалежності осіб з обмеженими можливостями.

Дослідження Матеуша Мухацького довели, що участь осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з вадами зору та слуху, в Інтернеті значно посилює суб'єктність цієї групи людей, покращуючи при цьому якість їхнього життя.

У четвертому розділі представлено організацію та результати експериментального дослідження з перевірки впливу організаційно-педагогічних умов на розвиток особистості в процесі використання інформаційних технологій в освітній практиці в Республіці Польща. Варто наголосити на достовірності експериментального дослідження з урахуванням когнітивної, діяльнісної, мотиваційної та емоційної складових досліджуваних.

У дослідженні дисертантом зроблено конструктивні висновки для педагогічної науки і практики.

Підсумовуючи, варто відзначити, що викладені в дисертації наукові результати є цілісними і підтверджують вагомий внесок Матеуша Мухацького.

Публікації, представлені дисертантом, включають 36 наукові і навчально-методичні роботи, серед яких монографії (в тому числі українською мовою), статті у закордонних виданнях, що індексуються в базах даних Web of Science (англійською мовою), тези конференції (англійською) та ін.

Тематика публікацій у повній мірі відповідає дисертаційному дослідженню є змістовною, значущою, інноваційною, різноманітною.

Результати дослідження були широко презентовані на наукових заходах у Польщі, Україні, Словаччині, Чехії, Іспанії, Болгарії, де дисертант брав активну участь, виступаючи з доповідями.

Дисертант понад 20 років працює на посаді викладача Педагогічного університету імені Комісії народної освіти у Кракові, де проводить заняття з педагогіки та використання засобів ІКТ у навчанні. Під керівництвом Матеуша Мухацького 19 здобувачів отримали ступінь магістра з педагогіки та 26 – бакалавра з інформатики.

Беручи до уваги наведену вище високу оцінку дисертаційного дослідження, зупинимося на окремих зауваженнях і пропозиціях:

1. У проведеному дослідженні автором зроблено важливий висновок про те, що принциповою вимогою сьогодення є зміна перспектив використання інформаційних технологій у навчальних програмах. Доцільно було б більш детально сформулювати напрямки цих змін.

2. У роботі автор детально розкриває використання інформаційних технологій у розвитку особистості. Водночас, варто було б зупинитися на шляхах подолання психолого-когнітивних бар'єрів педагогів, які обмежують їхнє використання інформаційних технологій.

3. Грунтовним є розкриття організаційно-педагогічних умов використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща. Водночас доцільним було б детально представити проблему навчальних матеріалів щодо використання інформаційних технологій у системі освіти.

4. Необхідно більш детально зупинитися на питаннях, пов'язаних зі способами поширення знань про розвиток інформаційної культури в сім'ї.

5. На нашу думку, окрему увагу варто було приділити питанню допомоги педагогам у професійному самовдосконаленні за допомогою інформаційних технологій.

Враховуючи вищезазначене, варто відзначити, що докторська дисертація Мухацького Матеуша на тему «Теорія та освітня практика використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща» відповідає Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент

**Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогічної освіти
Жешувського університету
13.02.2023 р.**

Войцех ВАЛАТ

Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Społecznych
Instytut Pedagogiki
ul. Ks. Jafowego 24, 35-010 Rzeszów
tel.: +48 17 872 18 04
NIP: 623-32-38-822, REGON: 691560040